

DOSTĘPNOŚĆ ORAZ UWARUNKOWANIA ROZWOJU I WYKORZYSTYWANIA TERENÓW INWESTYCYJNYCH W WOJEWÓDZTWIE WIELKOPOLSKIM

redakcja:

Klaudia Peszat

Wojciech Dziemianowicz

Jan Charkiewicz

Publikacja na podstawie ekspertyzy wykonanej na zlecenie
Wielkopolskiego Regionalnego Obserwatorium Terytorialnego

Projekt finansowany przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Społecznego i Samorząd Województwa Wielkopolskiego w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020

Wykonawca:

Geoprofit Wojciech Dziemianowicz
ul. Wiązana 26 F
04-680 Warszawa

Instytut Rozwoju Miast
ul. Cieszyńska 2
30-015 Kraków

Zespół badawczy w składzie:

dr hab. Adam A. Ambroziak, prof. SGH
dr Magdalena Dej
dr hab. Wojciech Dziemianowicz, prof. UW
dr Wojciech Jarczewski
dr Krzysztof Wiedermann
Jan Charkiewicz
Magdalena Cybulska
Paweł Dembiński
Agnieszka Laskowska
Weronika Marchewa
Agnieszka Mucha
Karolina Oleszkin
Klaudia Peszat
Łukasz Sykała
Agnieszka Świągost

Zamawiający:

Wielkopolskie Regionalne Obserwatorium Terytorialne
Departament Polityki Regionalnej
Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego
al. Niepodległości 34, 61-754 Poznań

Wielkopolskie

Regionalne Obserwatorium
Terytorialne

ISBN: 978-83-64765-14-8

Poznań, listopad 2016

3. Koncepcje terenów inwestycyjnych w świetle doświadczeń na świecie i w Polsce

Adam A. Ambroziak

3.1. Tereny inwestycyjne

Inwestycje realizowane w celu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej (dalej inwestycje)⁵ są jednym z istotniejszych stymulatorów rozwoju i wzrostu gospodarczego w regionie. Jednakże z ich realizacją związane są nie tylko korzyści w postaci nowych miejsc pracy, aktywizacji społeczeństwa, napływu nowych technologii, czy też możliwości wejścia lokalnych firm w łańcuch wartości dodanej i ekspansję na inne rynki. Rezultatem ich działania są również tzw. negatywne efekty zewnętrzne, których uciążliwość dla mieszkańców może być bardzo duża zarówno z punktu widzenia jakości życia, jak i cen nieruchomości (hałas, zanieczyszczenie środowiska, zmiana krajobrazu, zatory drogowe). W konsekwencji przyjmuje się często, iż tereny przeznaczone pod tego rodzaju inwestycje powinny być wydzielone od tych przeznaczonych pod mieszkalnictwo, działalność usług o niskim poziomie uciążliwości lub rolnictwo. Stąd też w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (MPZP) gminy zwykły precyzyjnie określać obszary, które w odróżnieniu od przeznaczonych pod mieszkalnictwo, rolnictwo oraz usługi o niskim poziomie uciążliwości, obejmują tereny dedykowane do prowadzenia działalności gospodarczej (usługowej i produkcyjnej). W konsekwencji, z każdą aktywnością gospodarczą wykraczającą poza możliwość jej prowadzenia na terenach mieszkalnych, rolniczych lub przeznaczonych do świadczenia mało uciążliwych usług (w tym przede wszystkim publicznych) wiąże się pojęcie terenów inwestycyjnych.

W literaturze przedmiotu można odnaleźć bardzo wiele prób sformułowania terminu i określeń terenów inwestycyjnych. Liczne badania przeprowadzane przez samorządy regionalne i lokalne dotyczące terenów inwestycyjnych w ostatnich latach pokazują jak różnorodne są podejścia poszczególnych zespołów badaczy do tego zagadnienia. W województwie łódzkim władze lokalne definiowały tego rodzaju obszary jako strategiczne z punktu widzenia rozwoju gmin (BPPWŁ 2014). Na Dolnym Śląsku (*Raport z badania...*, 2014) do analizy terenów inwestycyjnych (generalnie nie sprecyzowano żadnych cech specyficznych, które muszą one posiadać) włączono inkubatory i parki technologiczne. Natomiast w województwie zachodniopomorskim inwentaryzację terenów przeprowadzono w podziale na specjalne strefy ekonomiczne, parki przemysłowe i naukowo-technologiczne, inkubatory przedsiębiorczości, strefy przemysłowe utworzone przez samorządy lokalne oraz strefy aktywności gospodarczej (SAG) utworzone przez inne podmioty (jedynie te, które zostały wskazywane przez samorządy gminne jako uzupełnienie gminnej oferty inwestycyjnej) (Abramik M., Abramik W. 2015). W kompleksowym badaniu terenów inwestycyjnych polskich miast zrealizowanym przez zespół badaczy z Obserwatorium Polityki Miejskiej Instytutu Rozwoju Miast przyjęto natomiast za podstawową jednostkę badawczą – strefę inwestycyjną,

⁵ Z analizy wyłączone inwestycje np. w mieszkalnictwo, usługi publiczne, w tym szpitale i szkoły oraz rolnictwo.

którą zdefiniowano jako gospodarczą enklawę o odmiennych warunkach gospodarczych, odpowiednio przygotowaną pod względem infrastrukturalnym, w której funkcjonują przedsiębiorstwa prowadzące działalność gospodarczą, korzystające z przywilejów gospodarczych oferowanych przez państwo lub władze lokalne, zarządzaną przez władze publiczne bądź podmioty z nimi powiązane prawnie i finansowo (np. spółki komunalne) (Dej 2016). Należy jednakże zauważyć, że z pojęciem terenu inwestycyjnego niekoniecznie musi wiązać się jakkolwiek interwencja władz lokalnych czy centralnych w postaci wprowadzania specjalnych warunków prowadzenia działalności gospodarczej.

W związku z brakiem jednoznacznej definicji i systematyki terenów inwestycyjnych, gminy w sposób dość dowolny wprowadzają własne klasyfikacje podporządkowane specyficie i charakterowi dotychczasowego lub zamierzonego wykorzystywania określonych gruntów. W przypadku terenów inwestycyjnych najczęściej pojawiają się sformułowania wielofunkcyjnych terenów usługowo-składowo-produkcyjnych lub po prostu terenów działalności produkcyjno-usługowej. Wspomniane obszary mogą należeć zarówno do jednostki samorządu terytorialnego albo związku komunalnego, Skarbu Państwa, jednoosobowych spółek Skarbu Państwa, jak też podmiotów prywatnych (fizycznych i prawnych). O charakterze terenu decyduje jego przeznaczenie, a z punktu widzenia władz lokalnych, możliwości jego zagospodarowania. Zakładając racjonalne działanie władz lokalnych, są one zainteresowane możliwie pełnym wykorzystaniem terenów inwestycyjnych (przede wszystkim tych, znajdujących się w ich gestii) w celu zapewnienia rozwoju społeczno-gospodarczego.

Biorąc pod uwagę stopień zagospodarowania oraz stosunki właścicielskie można wyróżnić trzy kategorie terenów inwestycyjnych:

- niezagospodarowane tereny produkcyjno-usługowe należące do jednostki samorządu terytorialnego lub związku komunalnego,
- niezagospodarowane tereny produkcyjno-usługowe należące do (lub będące w dzierżawie wieczystej) innych podmiotów niż jednostki samorządu terytorialnego lub związku komunalnego,
- zagospodarowane tereny produkcyjno-usługowe należące do (lub będące w dzierżawie wieczystej) innych podmiotów niż jednostki samorządu terytorialnego lub związku komunalnego.

Bazując na bogatej literaturze przedmiotu (specjalistycznej oraz raportach z badań realizowanych przez inne zespoły badawcze), a także realizując cel niniejszej ekspertyzy przyjęto, że **terenem inwestycyjnym jest oferowany inwestorowi obszar przeznaczony pod działalność gospodarczą o charakterze zarówno produkcyjnym, w tym przetwórczym, jak i usługowym, w tym logistycznym** (brano pod uwagę zarówno tereny komunalne, jak i należące do innych właścicieli publicznych i prywatnych). Badanie nie obejmowało natomiast terenów przeznaczonych pod działalność rolniczą, budownictwo mieszkaniowe i usługi rekreacyjno-turystyczne. W przypadku gdy dany teren nie stanowił jeszcze oferty inwestycyjnej danej gminy uznawany był za potencjalny teren inwestycyjny (obszar planowany do zagospodarowania pod działalność gospodarczą). W badaniu tereny inwestycyjne podzielone zostały również na tereny uzbrojone, tj. takie, które posiadają

istniejący dostęp do drogi publicznej, podłączenie do sieci elektroenergetycznej, wodociągowej oraz kanalizacyjnej, i nieuzbrojone (bez dostępu do czterech, wymienionych wyżej, rodzajów infrastruktury technicznej).

Ze względu na typ bezpośrednich inwestycji zagranicznych dokonano także podziału na dwa typy terenów: greenfield – obszar niezabudowany, na którym powstanie nowa inwestycja oraz brownfield, czyli obszar, na którym istnieje zabudowa lub hale magazynowe.

W przypadku wszystkich terenów inwestycyjnych, władze lokalne mają wpływ poprzez uchwalanie MPZP oraz inwestycje samorządowe (drogi, szkoły) na atrakcyjność inwestycyjną terenu oraz intensywność, charakter potencjalnych inwestycji i prowadzonej tam działalności gospodarczej. Jednakże jedynie w przypadku niezagospodarowanych terenów produkcyjno-usługowych należących do jednostki samorządu terytorialnego lub związku komunalnego, ze względu na prawa własności, władze lokalne mogą mieć realny wpływ na kształtowanie przyszłych inwestycji. W konsekwencji wszystkie wymienione wyżej obszary można nazwać SAG, jednakże władzom lokalnym powinno przede wszystkim zależeć na aktywizacji tych pierwszych.

Wachlarz instrumentów, jakimi dysponują władze lokalne w celu pobudzenia przedsiębiorczości lub przyciągnięcia inwestycji jest bardzo szeroki, gdyż lista czynników branych pod uwagę przez przedsiębiorców przy decyzjach o lokalizacji inwestycji jest bardzo długa. Jednakże koncentrując się na możliwych bezpośrednich działaniach gmin można wymienić trzy główne formy interwencji:

- posiadanie na swoim obszarze specjalnych stref ekonomicznych,
- oferowanie prostych ulg podatkowych (od podatku od nieruchomości),
- udział w skomplikowanych przedsięwzięciach parków przemysłowych, technologicznych i naukowych.

3.2. Pojęcie uprzywilejowanych stref gospodarczych⁶

W literaturze przedmiotu można znaleźć różne definicje i przykłady funkcjonowania uprzywilejowanych obszarów gospodarczych ukierunkowanych na pozyskiwanie inwestycji poprzez oferowanie różnorodnych zachęt. Z punktu widzenia prawa uprzywilejowane strefy gospodarcze są zaliczane do szerokiej kategorii, jaką jest obszar specjalny, nazywany także obszarem specjalnej regulacji prawnej, strefą ochronną lub po prostu strefą specjalną. Strefa taka to obszary państwa wyodrębnione dla różnych celów i poddane szczególnym przepisom prawnym, wprowadzającym selektywne przywileje (warunki korzystniejsze, w porównaniu do pozostałej części kraju, np. formalnoprawne, finansowe w postaci wakacji podatkowych, zwolnień lub ulg od podatku dochodowego, zwolnień celnych, uproszczeń procedur celnych w stosunku do towarów i materiałów eksploatowanych i importowanych do strefy, redukcji lub zwolnień z opłat lokalnych, uproszczeń wymogów z zakresu rachunkowości, zastosowania przyspieszonej amortyzacji, uproszczenia procedur administracyjnych, ułatwienia w transferze dochodów z działalności w strefie) powiązane najczęściej z koniecznością spełnienia

⁶ Na podstawie i szerzej na ten temat: Ambroziak 2009.

dodatkowych warunków czy przestrzegania określonych ograniczeń (Klepacz A., Klepacz E. 1998, s. 351; Bladocha 2008, s.121). Chodzi tu z jednej strony o przyciągnięcie konkretnych inwestorów do danego obszaru poprzez przyznanie im określonych preferencji. Z drugiej zaś strony funkcjonowanie uprzywilejowanych stref gospodarczych zapewnia państwu większą skuteczność nadzoru nad podmiotami korzystającymi z udzielonych przywilejów (Lang 1997, s. 127, Biernat 2006, s. 7-8).

Praktyka światowa pokazuje, że warunkami tworzenia i efektywnego funkcjonowania uprzywilejowanych stref gospodarczych są:

- stabilność polityczna w kraju i regionach, w których tworzone są strefy,
- stabilne prawo określające m.in. ekonomiczne, socjalne, administracyjne, finansowe, podatkowe i inne prawa stref,
- odpowiednie warunki naturalno-geograficzne, w tym umiejscowienie, bliskość szlaków transportowych, sąsiedztwo, zasoby agrarno-klimatyczne,
- dobrze rozwinięta infrastruktura łączności, transportu oraz socjalna,
- rozwinięta infrastruktura komercyjna w zakresie obsługi przedsiębiorców strefowych, w tym banki, firmy konsultingowe i prawne, audytorskie oraz transportowe,
- istnienie efektywnej struktury zarządzania administracyjnego strefami (Gonczarow, Sbitniew 2000, s.29).

Zarówno cel, jak i zakres działalności w uprzywilejowanych strefach gospodarczych znacząco zależą od państwa, w którym strefy te zostały zlokalizowane. Szczególnie na początku ich powstawania chodziło o przyciągnięcie inwestorów poprzez zapewnienie bezcłowego handlu z zagranicą (np. w Singapurze). W przypadku państw transformujących gospodarki (np. Korea Południowa, Malezja, Tajlandia, Polska w latach 90.) strefy służyły do ukierunkowania polityki gospodarczej rządów poszczególnych państw na bardziej otwartą, a mniej protekcyjną. W ten sposób uprzywilejowane strefy gospodarcze stanowiły pierwszy krok do bardziej efektywnego zintegrowania państwa z gospodarką światową (Jayanthakumaran 2003, s. 52).

Jak wskazuje Brdulak (1998), uprzywilejowane strefy gospodarcze służą przede wszystkim do stymulowania rozwoju pożądaných dziedzin wytwórczości, likwidacji różnic w rozwoju regionalnym oraz kreowania powiązań gospodarczych danego kraju z zagranicą, a zwłaszcza do poprawy jego salda handlowego i płatniczego. Uprzywilejowane strefy gospodarcze mogą być również wykorzystane w charakterze środka polityki przemysłowo-innowacyjnej, co jest zdeterminowane istniejącym poziomem rozwoju ekonomiczno-społecznego. Odgrywa on kluczową rolę przy określaniu celów, korzyści oraz modelu tworzonej strefy. Uprzywilejowane strefy gospodarcze można też traktować jako narzędzie polityki inter- i intraregionalnej, służącej do przyspieszenia poziomu rozwoju gospodarczego i społecznego konkretnego obszaru kraju. Wynika to z założenia, że każda inwestycja przyczyniająca się do wzrostu zatrudnienia bądź rozwoju regionu lub przedsiębiorstw wymagających restrukturyzacji jest pożądana z punktu widzenia rozwoju danego obszaru (Nelec, Prusek 2006, s. 28).

Tu jednakowoż pojawia się kwestia decydenta odnośnie do uprzywilejowanych stref ekonomicznych. To co może być celem i przesłanką tworzenia strefy na poziomie krajowym niekoniecznie musi odzwierciedlać zamierzenia władz lokalnych. Abstrahując od podziałów politycznych między władzami centralnymi a regionalnymi (lokalnymi), warto podkreślić fakt, że podczas gdy te pierwsze działają na rzecz efektów dla całego państwa, te drugie skupione są na zapewnieniu pozytywnych efektów na poziomie regionalnym. Wygrywa w tym przypadku wyborcza koniunktura regionalna. Dopóki chodzi jedynie o spadek bezrobocia poprzez wzrost zatrudnienia cele obu centrów decydenckich są spójne. Jednakże, kiedy dochodzi do dyskusji o np. zakresie lub intensywności inwestycji (czasami uciążliwej dla obecnych mieszkańców lub też niespełniającej ich oczekiwań odnośnie do poziomu zatrudnienia, wynagrodzenia czy też innych pozytywnych efektów zewnętrznych – wybudowanie drogi, boiska, parku) wówczas cele przyjęte przez władze centralne przestają być podzielane przez władze regionalne (lokalne). Ma to szczególne znaczenie w przypadku specjalnych stref ekonomicznych (SSE) w Polsce, które co prawda powoływane są przez organy centralne, ale jednakże z wydatnym zaangażowaniem i co najmniej akceptacją władz lokalnych/regionalnych.

W miarę rozwoju cywilizacyjnego, ekonomicznego oraz zmian lokalnych potrzeb formy i funkcje stref ekonomicznych podlegały ewolucji. W zasadzie od początku XX w. obszary uprzywilejowane tworzone głównie na potrzeby handlu (wolnołowe strefy handlowe). Dopiero w połowie XX stulecia wraz z dynamicznym rozwojem przemysłu i usług oraz narastającą globalizacją ekonomiczno-społeczną powstało zapotrzebowanie na inne formy stref uprzywilejowanych (przetwórcze/specjalne strefy ekonomiczne, eksportowe strefy przemysłowe). W dalszej kolejności wzrost znaczenia wiedzy i informacji, a także wyścig technologiczny powodują, że w ostatnich latach dynamicznie rozwijają się kolejne formy stref uprzywilejowanych – technoparki przemysłowe i naukowe (Krzak 2008, s. 70). Wraz z rozwojem nowych technologii strefy ewoluowały z pojedynczych obszarów przemysłowych do obszarów, w których są zlokalizowane usługi wysokich technologii oraz parki naukowe, strefy usług finansowych, centra logistyczne i turystyczne tereny hotelowe (International Labour Office 2003).

3.3. Specjalne strefy ekonomiczne w Polsce

3.3.1. Uwarunkowania tworzenie SSE

SSE w Polsce są przykładem uprzywilejowanych stref gospodarczych. Funkcjonują one na podstawie Ustawy z dnia 20 października 1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych (ustawa o s.s.e.). Zgodnie z ustawą SSE to „wyodrębniona, niezamieszkała część terytorium Polski, na terenie której może być prowadzona działalność gospodarcza”. W ustawie określono wiele celów ich działania, w tym: rozwój określonych dziedzin działalności gospodarczej, rozwój nowych rozwiązań technicznych i technologicznych oraz ich wykorzystanie w gospodarce narodowej, rozwój eksportu, zwiększenie konkurencyjności wytwarzanych wyrobów i świadczonych usług, zagospodarowanie istniejącego majątku przemysłowego, tworzenie nowych miejsc pracy, zagospodarowanie niewykorzystanych zasobów naturalnych z zachowaniem zasad równowagi ekologicznej. Ostatnio jednak głównym uzasadnieniem powołania większości SSE było i jest jedynie dążenie do redukcji lokalnego bezrobocia strukturalnego.

Strefy powołane zostały w latach 1995-1997 przez Radę Ministrów na wniosek ministra właściwego do spraw gospodarki. Z ekonomiczno-administracyjnego punktu widzenia utworzenie nowej strefy – w przeciwieństwie do objęcia nowych obszarów istniejącym zarządem – wymagałoby poniesienia wysokich kosztów. W konsekwencji obecnie nie ma potrzeb tworzenia nowych, gdyż w zasadzie od samego początku dopuszczano możliwość włączania i wyłączenia gruntów (tworząc tzw. podstrefy w ramach istniejących stref), jednakże tak, aby łączny obszar wszystkich stref nie przekroczył 25 tys. ha (według danych na dzień 31 grudnia 2015 r. łączna powierzchnia obszarów objętych SSE wyniosła 19 836,9 ha) (Ministerstwo Rozwoju 2015).

Proces ustanawiania SSE może być rozpoczęty pod warunkiem przedstawienia przez inicjatorów, tj. władze lokalne, organy samorządowe czy grupy społeczne, następujących dokumentów: uzasadniony wniosek inicjującego, założenia funkcjonowania podstrefy, zgoda rady właściwej gminy oraz opinia wojewody, deklaracja intencji inwestycyjnych potwierdzających w zadowalającym stopniu zasadność tworzenia strefy oraz zgoda zarządzającego strefą. Natomiast w ramach istniejących SSE jest możliwość tworzenia podstref na terenie całego kraju. Są one ustanawiane przez Radę Ministrów na wniosek ministra właściwego do spraw gospodarki w drodze rozporządzenia, po uzyskaniu opinii zarządu województwa oraz zgody rady gminy właściwej na położenie strefy. Zmiany granic poszczególnych SSE dokonywane są w drodze rozporządzenia. Podstrefy SSE w Polsce zlokalizowane są głównie na terenie miast na prawach powiatu oraz gmin miejskich. Na terenie gminy może znajdować się więcej niż jeden teren włączony do strefy, jak również działać więcej niż jedna SSE.

Od momentu wejścia w życie ustawy o s.s.e. z 1994 r. utworzono w Polsce 15 SSE i dwa parki technologiczne na terenach charakteryzujących się wysokim bezrobociem strukturalnym lub na obszarach, na których była prowadzona restrukturyzacja przemysłu (obecnie funkcjonuje 14 SSE). Każde z rozporządzeń ustanawiających SSE określa obecnie jedynie granice przestrzenne strefy, zarządzającego strefą, wydłużony, w stosunku do pierwotnych planów, okres, na jaki ustanawia się strefę (obecnie do 31 grudnia 2026 r.). Jeśli chodzi o zasady funkcjonowania, to w związku z uznaniem preferencji oferowanych w SSE za regionalną pomoc inwestycyjną i koniecznością zapewnienia zgodności z prawem UE, w rozporządzeniu Rady Ministrów⁷ określono rodzaje działalności gospodarczej, na które nie jest wydawane zezwolenie, maksymalne wielkości pomocy publicznej dla przedsiębiorcy ze strefy, warunki jej udzielenia, w tym koszty kwalifikowane oraz sposób ich dyskutowania.

Co do zasady podstrefy tworzone są na gruntach stanowiących własność Skarbu Państwa, JST albo związku komunalnego, jednoosobowej spółki Skarbu Państwa albo zarządzającego (w przypadku tych dwóch ostatnich podmiotów nieruchomości może być w użytkowaniu wieczystym). Strefą można obejmować także grunty stanowiące własność lub użytkowanie wieczyste innych podmiotów, tzw. grunty prywatne, w przypadku gdy spełnione

⁷ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2008 r. w sprawie pomocy publicznej udzielanej przedsiębiorcom działającym na podstawie zezwolenia na prowadzenie działalności gospodarczej na terenach specjalnych stref ekonomicznych, Dz.U. 2015.465 t.j.

jest co najmniej jedno z kryteriów określonych w Rozporządzeniu Rady Ministrów⁸. I tak w przypadku kryterium bezrobocia progi dotyczące liczby nowych miejsc pracy i wysokości nakładów inwestycyjnych w związku z realizacją inwestycji na gruncie prywatnym objętym strefą zależne są od stopy bezrobocia w danym powiecie, w przypadku spełnienia kryterium innowacyjności przedsiębiorca jest zobowiązany do utworzenia 30 nowych miejsc pracy i realizacji inwestycji w kwocie co najmniej 20 mln zł, w przypadku kryterium sektora usług nowoczesnych w ramach inwestycji powinno zostać utworzonych od 50 do 150 nowych miejsc pracy lub zainwestowanych od 10 lub 20 mln zł, natomiast w przypadku kryterium niezbędności obszaru dopuszcza się włączenie do strefy terenu o powierzchni nie większej niż 2 ha, niezbędnego do pełnej realizacji rozpoczętej na terenie strefy inwestycji.

3.3.2. Rozkład terytorialny SSE

Konsekwencją możliwości włączania nowych obszarów do SSE jest możliwość obejmowania strefami gruntów wskazywanych przez inwestorów, co stoi w sprzeczności z koncepcją planowania polityki regionalnej zarówno prowadzonej na szczeblu centralnym, jak i lokalnym. Dla gminy inwestycja staje się niejednokrotnie celem samym w sobie, a nie jednym z czynników wpływających na rozwój regionu zgodnie z wcześniej przyjętą koncepcją. W ten sposób – bez pogłębionej analizy potrzeb regionu i oceny wpływu inwestycji na jego rozwój i zatrudnienie – strefami są obejmowane nowe obszary Polski. Ponadto czasami dochodzi do konkurencji między gminami zabiegającymi o inwestora i inflacji oferowanych korzyści, w tym finansowych, które niekoniecznie zostaną zrównoważone korzyściami płynącymi z ewentualnej SSE. Również w wymiarze krajowym „podążanie SSE za inwestorami” nie służy racjonalnej lokalizacji inwestycji w Polsce i wspieraniu najsłabszych regionów. Jest wiele przypadków ustanawiania podstref w relatywnie dobrze rozwiniętych aglomeracjach miejskich, co powoduje osłabienie słabszych i biedniejszych gmin w rywalizacji o inwestorów.

Istotną kwestią lokalizacji SSE w Polsce jest ich obecne rozproszenie na terenie kraju. Na takie rozmieszczenie stref miały wpływ zarówno pierwotne zróżnicowanie warunków działalności w poszczególnych strefach, częste i radykalne zmiany obszarów, jak i modyfikacje przepisów prawnych regulujących funkcjonowanie SSE. Na dzień 31 grudnia 2015 r. czternaście SSE obejmowało tereny zlokalizowane w 173 miastach i 248 gminach. W związku z tym, iż nigdy nie obowiązywało formalne przyporządkowanie stref do konkretnych regionów Polski, w efekcie swobodnego działania spółek zarządzających strefami w województwie wielkopolskim zlokalizowanych jest wiele podstref pięciu SSE:

- Pomorskiej SSE z obszarami w miastach: Czarnków, Piła;
- Łódzkiej SSE z obszarami w miastach: Koło, Kalisz, Turek, oraz w gminach: Nowe Skalmierzyce, Przykona, Ostrzeszów;
- Wałbrzyskiej SSE „Invest-Park” z obszarami w miastach: Kalisz, Leszno, oraz w gminach: Jarocin, Kościan, Krotoszyn, Książ Wielkopolski, Rawicz, Śrem, Września;

⁸ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2008 r. w sprawie kryteriów, których spełnienie umożliwia objęcie niektórych gruntów specjalną strefą ekonomiczną, Dz.U.2015.1473 t.j.

- Kostrzyńsko-Słubickiej SSE z obszarami w miastach: Gniezno, Poznań, Wągrowiec, oraz w gminach: Buk, Chodzież, Krobia, Kwilcz, Nowy Tomyśl, Przemęt, Swarzędz, Stęszew, Śmigiel, Wronki;
- Kamiennogórskiej SSE Małej Przedsiębiorczości z obszarem w mieście Ostrów Wielkopolski.

Z jednej strony, rozproszenie stref uniemożliwia prowadzenie spójnej, scentralizowanej polityki regionalnej nastawionej na lokowanie inwestorów w ściśle określonych regionach (np. najsłabiej rozwiniętych). Jednak z drugiej strony pozwala aktywizować wszystkie władze lokalne w kraju i nie dyskryminuje gmin znajdujących się w województwach relatywnie lepiej rozwiniętych. Z punktu widzenia inwestorów system ten też jest lepszy, gdyż zapewnia możliwość inwestycji w takim regionie, który oferuje optymalne warunki do prowadzenia działalności gospodarczej (w tym dostęp do sieci transportowej, usług biznesowych, pracowników o kwalifikacjach zgodnych z potrzebami firmy).

3.3.3. Zachęty inwestycyjne w SSE

Główną zachętą inwestycyjną oferowaną w ramach SSE jest ulga od podatku dochodowego. Na podstawie art. 12 ustawy o s.s.e. dochody uzyskane z działalności gospodarczej prowadzonej na terenie strefy w ramach zezwolenia przez osoby prawne lub fizyczne prowadzące działalność gospodarczą są zwolnione od podatku dochodowego. Istnieją dwa tytuły uzyskania zwolnienia: a) realizacja nowej inwestycji oraz b) tworzenie nowych miejsc pracy.

W związku z tym, że wspomniane zwolnienia od podatku dochodowego stanowią pomoc publiczną w rozumieniu art. 107 ust. 1 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej muszą one spełniać szczegółowe rozwiązania prawne przewidziane w Wytycznych w sprawie pomocy regionalnej⁹, w tym odnośnie do: a) zakresu dopuszczalnej działalności gospodarczej (zamknięta lista negatywna), b) wydatków kwalifikujących się do objęcia wsparciem (zamknięta lista pozytywna), c) algorytmu dyskontowania kosztów inwestycji i wielkości pomocy na dzień wydania zezwolenia, oraz d) pułapów maksymalnej dopuszczalnej pomocy publicznej.

Wspomniane pułapy wprowadzane są w zależności od poziomu rozwoju gospodarczego regionu na poziomie NUTS 2 w stosunku do średniej PKB per capita w UE¹⁰ (w Polsce są to województwa, z wyjątkiem Mazowsza, gdzie uwzględniono poziom powiatów oraz osobno potraktowano m.st. Warszawę). W konsekwencji wielkość inwestycyjnej pomocy regionalnej udzielonej w formie zwolnienia od podatku dochodowego w SSE nie może przekroczyć maksymalnego pułapu określonego dla danego województwa (im słabiej rozwinięte – tym wyższy poziom dopuszczalnej pomocy), tj. od 25% do 50% kosztów kwalifikowanych (odpowiednio inwestycyjnych lub zatrudnienia, w zależności od wybranego przez przedsiębiorcę tytułu wsparcia). Dla inwestorów, którzy uzyskają zezwolenie na działalność w SSE zlokalizowanych w województwie wielkopolskim w latach 2014-2020 maksymalne

⁹ Komisja Europejska, Wytyczne w sprawie pomocy regionalnej na lata 2014-2020, (2013/C 209/01).

¹⁰ Komisja Europejska, Mapa pomocy regionalnej na lata 2014-2020. Pomoc państwa nr SA.37485 (2013/N) – Polska, C(2014) 865 final.

dopuszczalne pułapy wynoszą: 25% kosztów kwalifikowanych w przypadku dużego przedsiębiorcy, 35% dla średniego i 45% dla małego. Dla realizacji dużego projektu inwestycyjnego o wartości ponad 50 mln euro ustalana jest maksymalna pomoc wg wzoru zawartego w rozporządzeniu w sprawie mapy pomocy regionalnej¹¹.

Należy jednakże zwrócić uwagę na charakter środka pomocowego. W związku z tym, iż jest to zwolnienie od podatku dochodowego, przedsiębiorca czerpie finansowe korzyści nie w początkowej fazie działalności w strefie, kiedy rozpoczyna inwestycję czy też tuż po uruchomieniu sprzedaży, a jedynie wówczas, gdy jego przychód przewyższa ewentualne straty.

Zezwolenie na prowadzenie działalności gospodarczej w SSE stanowi podstawę do korzystania z pomocy publicznej. Określa ono przede wszystkim przedmiot działalności gospodarczej oraz warunki prowadzenia tej działalności, które muszą być spełnione przez przedsiębiorcę, aby wspomniane wsparcie było udzielane. Obligatoryjne warunki, które muszą być określone w zezwoleniu, zgodnie z ustawą o s.s.e., to: a) warunek zatrudnienia przy prowadzeniu działalności gospodarczej na terenie strefy przez określony czas określonej liczby pracowników, b) warunek dokonania przez przedsiębiorcę na terenie strefy inwestycji o wartości przewyższającej określoną kwotę, c) termin zakończenia inwestycji, d) maksymalna wysokość kosztów kwalifikowanych inwestycji i dwuletnich kosztów kwalifikowanych pracy, e) wymagania, o których mowa w art. 5 ust. 3 i 4 ustawy o s.s.e. w przypadku, gdy inwestycja będzie realizowana na gruntach stanowiących własność lub użytkowanie wieczyste podmiotów innych niż wymienione w art. 5 ust. 1. tj. gruntach należących do Zarządzającego, Skarbu Państwa albo jednostki samorządu terytorialnego, związku komunalnego lub będących w użytkowaniu wieczystym zarządzającego.

Na podstawie art. 16 ustawy o s.s.e. zezwolenie na działalność w strefie jest udzielane oraz cofane lub zmieniane przez ministra właściwego do spraw gospodarki, po uprzednim zasięgnięciu opinii zarządzającego strefą. Ustalenie przedsiębiorców, którzy uzyskują zezwolenie, następuje w drodze przetargu lub rokowań podjętych na podstawie publicznego zaproszenia w ramach precyzyjnie określonych kryteriów dla poszczególnych stref. Na podstawie art. 20 ust. 1 ustawy o s.s.e. minister właściwy do spraw gospodarki może w drodze rozporządzenia powierzyć zarządzającemu udzielanie w jego imieniu zezwoleń oraz wykonywanie w jego imieniu kontroli realizacji warunków zezwolenia – przy uwzględnieniu potrzeby zapewnienia właściwego funkcjonowania strefy. Cofnięcie zezwolenia powoduje, że przedsiębiorca, który je otrzymał, zostaje pozbawiony prawa do prowadzenia działalności gospodarczej objętej zezwoleniem oraz oznacza obowiązek zwrotu pomocy publicznej, którą uzyskał na podstawie tego zezwolenia. Na podstawie art. 19 ust. 4 ustawy o s.s.e. minister do spraw gospodarki może, na wniosek przedsiębiorcy, po zasięgnięciu opinii zarządzającego strefą, zmienić zezwolenie, przy czym zmiana nie może:

- dotyczyć obniżenia poziomu zatrudnienia określonego w zezwoleniu w dniu jego udzielenia o więcej niż 20%,

¹¹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 czerwca 2014 r. w sprawie ustalenia mapy pomocy regionalnej na lata 2014-2020, Dz.U.2014.878.

- skutkować zwiększeniem pomocy publicznej,
- dotyczyć spełnienia wymagań odnoszących się do inwestycji realizowanej na gruntach stanowiących własność lub użytkowanie wieczyste podmiotów prywatnych.

Zgodnie z art. 6 ustawy o s.s.e. SSE zarządzane są wyłącznie przez spółki akcyjne lub spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, w której Skarb Państwa albo samorząd województwa ma większość głosów. Na podstawie art. 8 ustawy o s.s.e. do zadań zarządzającego należy prowadzenie – zgodnie z planem rozwoju strefy, regulaminem strefy oraz przepisami prawa – działań zmierzających do rozwoju działalności gospodarczej prowadzonej na terenie SSE. Współpraca gmina-spółka zarządzająca strefą jest szczególnie widoczna na wstępnym etapie tworzenia podstrefy i obsługi inwestorów. Jednakże dobra kooperacja może przyczynić się do gospodarczego zdyskontowania mocnych stron układu lokalnego (gminy i jej otoczenia) oraz wyeliminowania jego zagrożeń rozwojowych. Ponadto takie współdziałanie powinno zapewnić, że interesy biznesowe inwestora i interesy gminy, jako społeczności, zostaną uwzględnione. Należy zauważyć, że pewien ograniczony wpływ na zarządzanie SSE mogą mieć także przedsiębiorcy prowadzący działalność gospodarczą na jej terenie. Zgodnie bowiem z art. 11 ustawy o s.s.e. z 1994 r. podmioty gospodarcze mogą powołać radę strefy w celu przedstawiania swoich niewiążących opinii czy postulatów.

3.4. Ulgi w podatkach lokalnych

Oprócz współdziałania w ustanawianiu podstref lub też oferowaniu nieruchomości objętych systemem SSE gminy mogą zachęcać inwestorów poprzez stosowanie ulg w podatkach lokalnych. Na podstawie art. 7 ust. 3 ustawy o podatkach i opłatach lokalnych¹² rada gminy może wprowadzić inne zwolnienia przedmiotowe, m.in. inne niż wynikające z ustawy o s.s.e. – np. ulgi od podatku od nieruchomości. W przypadku, gdy uchwała rady gminy/miasta uwzględnia przepisy określone w rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie warunków udzielania zwolnień od podatku od nieruchomości¹³, podlega ona wyłączeniu grupowemu¹⁴ i nie wymaga notyfikacji do Komisji Europejskiej. Wspomniane warunki stanowią bowiem jednocześnie kryteria oceny zgodności udzielanej pomocy publicznej z wymogami unijnymi zawartymi w rozporządzeniu Komisji. Ponieważ jest to również regionalna pomoc inwestycyjna, podobnie jak w przypadku standardowych zwolnień od podatku dochodowego w SSE, warunki dotyczące zakresu podmiotowego, kosztów kwalifikowanych i intensywności pomocy są w obu przypadkach identyczne. Rady gmin mogą jednak doprecyzować np. wielkość inwestycji czy liczbę stworzonych nowych miejsc pracy jako minimalne kryteria brzegowe do udzielania wspomnianej ulgi podatkowej. Należy jednak zauważyć, iż ulga w podatku od nieruchomości może stanowić niewielki odsetek obrotów inwestora, zaś dla gminy istotną część wpływów budżetowych. Zatem tego rodzaju decyzja powinna być

¹² Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych, Dz.U.1991 Nr 9, poz. 31 z późn. zm.

¹³ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 stycznia 2015 r. w sprawie warunków udzielania zwolnień z podatku od nieruchomości oraz podatku od środków transportowych, stanowiących regionalną pomoc inwestycyjną, pomoc na kulturę i zachowanie dziedzictwa kulturowego, pomoc na infrastrukturę sportową i wielofunkcyjną infrastrukturę rekreacyjną oraz pomoc na infrastrukturę lokalną, Dz.U.2015.174.

¹⁴ Rozporządzenie Komisji (UE) Nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 107 Traktatu, Dz.Urz. L 187/2014.

poprzedzona szczegółową analizą kosztów i korzyści, w tym prawdziwych potrzeb potencjalnego inwestora i realnych możliwości gminy.

3.5. Parki przemysłowe i technologiczne w Polsce

Osobną, w stosunku do SSE, kategorią terenów inwestycyjnych w Polsce są parki przemysłowe, technologiczne i naukowe. Udział gminy w takim przedsięwzięciu zależy od formy prawnej, zakresu planowanej działalności, podmiotów je tworzących oraz potrzeb i możliwości władz lokalnych. W konsekwencji gminy mogą współuczestniczyć w przedsięwzięciu jako fundatorzy organizacji lub poprzez nieodpłatne dzierżawienie nieruchomości, w tym budynków. Tego rodzaju inicjatywy mogą działać niezależnie lub współistnieć ze SSE.

Obecnie, w związku z ukierunkowaniem na wprowadzanie nowych technologii, w zasadzie nie wyróżnia się *stricte* parków przemysłowych w rozumieniu ustawy o finansowym wspieraniu inwestycji. Definiowane one były jako zespół wyodrębnionych nieruchomości, w którego skład wchodzi co najmniej nieruchomość, na której znajduje się infrastruktura techniczna pozostała po restrukturyzowanym lub likwidowanym przedsiębiorcy, utworzony na podstawie umowy cywilnoprawnej, której jedną ze stron jest jednostka samorządu terytorialnego, stwarzający możliwość prowadzenia działalności gospodarczej przedsiębiorcom, w szczególności małym i średnim¹⁵. Częściej natomiast spotyka się różne formy parków technologicznych i naukowo-technologicznych, gdzie oprócz zaangażowania przedsiębiorców pojawiają się jednostki naukowe i uczelnie. Co do zasady, parki oferują głównie usługi biznesowe w postaci doradztwa w tworzeniu i rozwoju firmy, pozyskiwania środków zarówno krajowych, jak i europejskich, transferu technologii i czasami komercjalizacji wyników badań naukowych, a także wsparcia w obsłudze administracyjno-biurowej. Parki (obecnie bardziej naukowo-technologiczne niż czysto przemysłowe), które obecnie coraz rzadziej powstają na obszarach postindustrialnych, choć to niewątpliwie ułatwia ich rozwój, oferują dodatkowo wynajem posiadanych nieruchomości, głównie biurowych, w tym z nowoczesną infrastrukturą IT, ale także specjalistycznych laboratoriów chemicznych, biologicznych i fizycznych.

¹⁵ Ustawa z dnia 20 marca 2002 r. o finansowym wspieraniu inwestycji, Dz.U.2002 Nr 41, poz. 363, uchylona z dniem 26.12.2006 r.

12. Bibliografia

- Abramik M., Abramik W. (2015), *Inwentaryzacja terenów inwestycyjnych*, Szczecin.
- Ambroziak AA. (2009), *Krajowa pomoc regionalna w Specjalnych Strefach Ekonomicznych w Polsce*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa.
- Biernat B. (2006), *Społeczno-ekonomiczne przesłanki lokalizacji specjalnych stref ekonomicznych na obszarach miast w Polsce*, [w:] K. Wilk, I. Potoczna (red.) *Kierunki transformacji społeczno-ekonomicznej przestrzeni Polski ze szczególnym uwzględnieniem obszarów metropolitalnych*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław.
- Bładocha B.H. (2008), *Specjalne strefy ekonomiczne (SSE) w strategii rozwoju województwa dolnośląskiego*, [w:] . Biegański, J. Jackowicz (red.) *Unia Europejska – społeczne i gospodarcze aspekty integracji*, Wyższa Szkoła Pedagogiczna TWP w Warszawie, Warszawa.
- Borkowicz K., Hofman B., Jakubowicz A., Orłowska J., Resiński T. (2015), *Analiza zróżnicowania wewnątrzregionalnego województwa wielkopolskiego*, Wielkopolskie Regionalne Obserwatorium Terytorialne, Poznań.
- Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego (BPPWŁ) (2014), *Perspektywy rozwoju terenów inwestycyjnych w regionie łódzkim*, Łódź.
- Brdulak J. (1998), *Specjalne strefy ekonomiczne (SSE) i wolne obszary celne (WOC) jako czynnik kształtowania konkurencyjności przedsiębiorstw*, Instytut Funkcjonowania Gospodarki Narodowej, Warszawa.
- Budzowski K., Światowiec J. (1997), *Przesłanki tworzenia i warunki funkcjonowania stref uprzywilejowanych*, Zeszyty Naukowe, Akademia Ekonomiczna w Krakowie nr 501, Kraków.
- Churski P., Borowczak A., Dominiak J., Hauke J., Konecka-Szydłowska B., Perdał r. (2014), *Wyniki analizy wrażliwości gospodarstw domowych i podmiotów gospodarczych województwa wielkopolskiego na kryzys gospodarczy i finansowy*, Wielkopolskie Regionalne Obserwatorium Terytorialne, Poznań.
- Ciechowski M., Dawidko P., Dej M., Działek J., Górecki J., Gwosdz K., Guzik r., Kocaj A., Łobodzińska A. (2011), *Inwestorzy zagraniczni w Małopolsce w 2009 i 2010 roku*, Małopolskie Obserwatorium Gospodarki, Departament Polityki Regionalnej, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków.
- Dej M. (red.) (2016), *Raport o stanie polskich miast 2016. Rozwój gospodarczy*, Obserwatorium Polityki Miejskiej IRM, Kraków 2016.
- Dunning J.H. (1981), *Explaining the International Direct Investment Position of Countries: Towards a Dynamic or Developmental Approach*, *Weltwirtschaftliches Archiv*, Band 117, Heft 1.
- Dunning J.H., Lundan S.M. (2008), *Multinational Enterprises and the Global Economy, Second Edition*, Edward Elgar Publishing Limited, Cheltenham-Northampton.
- Dziemianowicz W. (1998), *Rola władz samorządowych w stymulowaniu napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych*, [w:] Z. Olesiński (red.) *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce*, PWE, Warszawa.

- Dziemianowicz W. (2008), *Konkurencyjność gmin w kontekście relacji władze lokalne – inwestorzy zagraniczni*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Dziemianowicz W. (2016), *Łańcuch wartości w świetle wyników ankiet*, [w:] W. Dziemianowicz, J. Szlachta (red.), *Łańcuch wartości gminy*, Studia KPZK PAN Tom CLXIX, Warszawa.
- Dziemianowicz W., Jałowiecki B. (2004), *Polityka miejska a inwestycje zagraniczne w polskich metropoliach*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa.
- Dziemianowicz W., Mackiewicz M., Zaleski J. (2012), *Konkurencyjność Mazowsza i jej uwarunkowania*, Seria: Trendy Rozwojowe Mazowsza, nr 5, Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie, Warszawa.
- Ernst&Young (2011), *Specjalne Strefy Ekonomiczne po 2020 roku. Analiza dotychczasowej działalności oraz perspektywy funkcjonowania*, Warszawa.
- Florek M., Augustyn A. (2011) *Strategia promocji jednostek samorządu terytorialnego – zasady i procedury*, Wydawnictwo Best Place, Warszawa.
- Główny Urząd Statystyczny (2010), *Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2009 roku*, Warszawa.
- Główny Urząd Statystyczny (2015), *Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2014 roku*, Warszawa.
- Godlewska-Majkowska H., Komor A., Turek D., Zarębski P., Czarnecki M., Typa M. (2015), *Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2015*, raport przygotowany na zlecenie Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych S.A., Szkoła Główna handlowa w Warszawie, Warszawa.
- Gonczarow W., Sbitniew A. (2000), *Specjalne strefy ekonomiczne na Ukrainie*, „Ekonomika Organizacji Przedsiębiorstwa”, nr 7.
- Gwosdz K., Jarczewski W., Huculak M., Wiederman K. (2008), *Polish special economic zones: idea versus practice*, Environment and Planning C: Government and Policy 26(4).
- International Labour Office (2003), *Employment and social policy in respect of export processing zones (EPZs)*, Governing Body, Committee on Employment and Social Policy, GB.286/ESP/3, Geneva, March 2003.
- Jarczewski W. (2006), *Małopolskie oferty inwestycyjne*, [w:] B. Domański, W. Jarczewski, (red.), 2006, *Klimat inwestycyjny w województwie małopolskim*, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków.
- Jarczewski W. (2006), *Specjalne strefy ekonomiczne jako czynnik przyciągający inwestorów*, [w:] B. Domański, W. Jarczewski, (red.), 2006, *Klimat inwestycyjny w województwie małopolskim*, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków.
- Jarczewski W. (2007), *Opieka poinwestycyjna w gminach*, Zarządzanie Publiczne 3, 2007, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- Jarczewski W. (2011a), *Czynniki sukcesu polityki proinwestycyjnej*, [w:] W. Jarczewski, M. Huculak, (red.), *Sukces polityki proinwestycyjnej. Niepołomice 1990-2010, Wnioski dla władz lokalnych*, IRM, Kraków.

- Jarczewski W. (2011b), *Zaangażowanie gminy w rozwój stref inwestycyjnych – od wioślowania do sterowania*, [w:] W. Jarczewski, M. Huculak, (red.), *Sukces polityki proinwestycyjnej. Niepołomice 1990-2010, Wnioski dla władz lokalnych*, IRM, Kraków.
- Jarczewski W. (2011c), *Podsumowanie – wnioski dla władz lokalnych*, [w:] W. Jarczewski, M. Huculak, (red.), *Sukces polityki proinwestycyjnej. Niepołomice 1990-2010, Wnioski dla władz lokalnych*, IRM, Kraków.
- Jarczewski W. (2012), *Pozyskiwanie inwestorów do gmin*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa.
- Jayanthakumaran K. (2003), *Benefit-Cost Appraisals of Export Processing Zones: A Survey of the Literature*, "Development Policy Review" No. 21.
- Klepacz A., Klepacz E. (1998), *Strefy ekonomiczne instrumentem rozwoju lokalnego*, [w:] *Funkcjonowanie samorządu terytorialnego – doświadczenia i perspektywy*, red. S. Dolata, t. 1, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole.
- Komisja Europejska. Wytyczne w sprawie pomocy regionalnej na lata 2014-2020, Dz.Urz.C 209/2013.
- Krzak J. (2008), *Wpływ specjalnych stref ekonomicznych na rozwój przedsiębiorstw* [w:] G. Gołębiowski, A. Zygierewicz (red.) *Wybrane problemy wspierania przedsiębiorstw w Polsce*, Biuro Analiz Sejmowych, Kancelaria Sejmu, Warszawa.
- Lang J. (1997), *Z rozważań nad pojęciem interesu w prawie administracyjnym*, „Przegląd Prawa i Administracji” nr 38.
- Michalska-Sabal A., Chrześcijanek A., Guzik E. (2014)(red.), *Pracodawca – Rynek – Pracownik. Badanie zapotrzebowania na pracowników wśród małopolskich pracodawców 2013*, Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie, Kraków.
- Ministerstwo Rozwoju (2015), *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2015 r.*, Warszawa.
- Nelec W., Prusek A. (2006), *Funkcje państwa i specjalnych stref ekonomicznych w Polsce w zakresie innowacyjności i konkurencyjności gospodarki*, [w:] Z. Szymła (red.), *Prace z zakresu polityki ekonomicznej i programowania rozwoju*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków.
- Rachwał T., Wiedermann K., Kilar W. (2009), *Rola przemysłu w gospodarce układów regionalnych Unii Europejskiej*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego nr 14, Warszawa-Kraków.
- Raport z badania dostępności terenów inwestycyjnych oraz atrakcyjności lokalizacji produkcji na Dolnym Śląsku*, Studia nad rozwojem Dolnego Śląska nr 1 | 53 | 2014, Wrocław.
- Rozporządzenie Komisji (UE) Nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 107 Traktatu, Dz.Urz. L 187/2014.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2008 r. w sprawie pomocy publicznej udzielanej przedsiębiorcom działającym na podstawie zezwolenia na prowadzenie działalności gospodarczej na terenach specjalnych stref ekonomicznych, Dz.U. 2015.465 t.j.

- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2008 r. w sprawie kryteriów, których spełnienie umożliwia objęcie niektórych gruntów specjalną strefą ekonomiczną, Dz.U.2015.1473 t.j.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 czerwca 2014 r. w sprawie ustalenia mapy pomocy regionalnej na lata 2014-2020, Dz.U.2014.878.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 stycznia 2015 r. w sprawie warunków udzielania zwolnień z podatku od nieruchomości oraz podatku od środków transportowych, stanowiących regionalną pomoc inwestycyjną, pomoc na kulturę i zachowanie dziedzictwa kulturowego, pomoc na infrastrukturę sportową i wielofunkcyjną infrastrukturę rekreacyjną oraz pomoc na infrastrukturę lokalną, Dz.U.2015.174.
- Swianiewicz P., Łukomska J. (2014), *Polityka podatkowa władz lokalnych w Polsce. Raport Wspólnoty*, Municipium, Warszawa.
- Szlachta J. (2013), *Europejskie uwarunkowania trzeciej generacji strategii rozwoju regionalnego w Polsce – poziom województw*, w: K. Malik (red.), *Polityka rozwoju regionów oparta na specjalizacjach inteligentnych*, KPZK PAN, Studia Tom CLV, Warszawa.
- Tarkowski M. (red.) (2015), *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2015*, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk.
- Trojak A., Wiedermann K. (2009), *Specjalne strefy ekonomiczne i strefy przemysłowe w kształtowaniu rozwoju gospodarczego regionów na przykładzie Polski i Czech*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego nr 12, Warszawa-Kraków.
- UNCTAD (2016), *World Investment Report. Investor Nationality: Policy Challenges*, United Nations Publication, Geneva.
- Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego (2015), *Regionalna Strategia Innowacji dla Wielkopolski na lata 2015-2020. Aktualizacja*, Poznań.
- Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych, Dz.U.1991 Nr 9, poz. 31 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 20 marca 2002 r. o finansowym wspieraniu inwestycji, Dz.U.2002 Nr 41, poz. 363, uchylona z dniem 26.12.2006 r.
- Ustawa z dnia 20 października 1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych, Dz.U.1994 Nr 123, poz. 600 z późn. zm.
- Wielkopolskie Obserwatorium Rynku Pracy II (2015), *Możliwości i ograniczenia osób młodych na wielkopolskim rynku pracy. Raport pełny z badania*, Poznań.
- Zarząd Województwa Wielkopolskiego (2012), *Wielkopolska 2020. Zaktualizowana Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku*, Poznań.

Strony internetowe:

<http://kssse.pl/>

<http://sse.lodz.pl/>

<http://ssemp.pl/>

<http://www.invest-in-saxony-anhalt.com/Locations>

<http://www.investinwielkopolska.pl/pl/>

<http://www.paiz.gov.pl/pl>

<http://www.sse.slupsk.pl/index.php/pl/>

<http://www.strefa.gda.pl/>

<https://invest-park.com.pl/>

16. Słowniczek

Potencjalny teren inwestycyjny – obszar lub miejsce planowane do zagospodarowania pod działalność gospodarczą o charakterze produkcyjnym, przetwórczym lub logistycznym, z wyłączeniem działalności deweloperskiej.

Teren inwestycyjny – oferowany inwestorowi obszar lub miejsce przeznaczone pod działalność gospodarczą o charakterze produkcyjnym, przetwórczym lub logistycznym, z wyłączeniem działalności deweloperskiej.

Teren inwestycyjny typu brownfield – obszar, na którym istnieje zabudowa lub hale magazynowe.

Teren inwestycyjny typu greenfield – obszar niezabudowany.

Teren inwestycyjny uzbrojony – teren, który posiada istniejący dostęp do drogi publicznej, podłączenie do sieci elektroenergetycznej, wodociągowej oraz kanalizacyjnej.

Wykorzystywany teren inwestycyjny – teren inwestycyjny (lub jego część), na którym zainicjowana została lub jest prowadzona działalność gospodarcza.

17. Informacja o autorach

Adam A. Ambroziak, dr hab. prof. Szkoły Głównej handlowej, swoje zainteresowania badawcze koncentruje w szczególności wokół problematyki związanej z uwarunkowania prowadzenia działalności gospodarczej na wewnętrznym rynku Unii Europejskiej, w tym w ramach specjalnych stref ekonomicznych.

Magdalena Dej, doktor, zastępca kierownika Instytutu Rozwoju Miast ds. naukowych, specjalizuje się w problematyce rozwoju regionalnego i lokalnego, swoje zainteresowania badawcze koncentruje w szczególności wokół problematyki rozwoju gospodarczego oraz rozwoju obszarów wiejskich.

Wojciech Dziemianowicz, dr hab. prof. Uniwersytetu Warszawskiego, specjalizuje się w zagadnieniach związanych z rozwojem regionalnym i lokalnym oraz aktywnością inwestorów zagranicznych. Od 2008 r. prowadzi firmę Geoprofit (mail: w.dziemianowicz@geoprofit.eu).

Wojciech Jarczewski, doktor, kierownik Instytutu Rozwoju Miast, specjalista w zakresie rozwoju regionalnego i lokalnego, swoje zainteresowania badawcze koncentruje w szczególności wokół problematyki pozyskiwania inwestorów do gmin oraz rewitalizacji i odnowy miast.

Jan Charkiewicz, absolwent Wydziału Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego (ze specjalizacją planowanie strategiczne rozwoju regionalnego i lokalnego). Od 2008 r. partner w firmie Geoprofit, uczestnik i kierownik projektów badawczych z zakresu rozwoju terytorialnego (mail: j.charkiewicz@geoprofit.eu).

Magdalena Cybulska, absolwentka studiów licencjackich z gospodarki przestrzennej na Wydziale Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego, interesuje się zagadnieniami marketingu terytorialnego i polityki proinwestycyjnej.

Paweł Dembiński, magister, absolwent Wydziału Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego (ze specjalizacją planowanie strategiczne rozwoju regionalnego i lokalnego).

Agnieszka Laskowska, doktorantka na Wydziale Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego. Głównym przedmiotem jej zainteresowań jest tematyka związana z globalizacją i umiędzynarodowieniem samorządów (mail: a.laskowska@geoprofit.eu).

Weronika Marchewa, studentka gospodarki przestrzennej na Wydziale Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego, interesuje się planowaniem strategicznym i współpracą międzygminną.

Agnieszka Mucha, magister, absolwentka geografii na Uniwersytecie Jagiellońskim, jej zainteresowania badawcze skupiają się wokół zagadnień społecznych, m.in. partycypacji i budżetów obywatelskich, rozwoju regionalnego i lokalnego oraz planowania przestrzennego.

Karolina Oleszkin, studentka gospodarki przestrzennej na Wydziale Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego. Interesuje się zarządzaniem strategicznym, marketingiem terytorialnym oraz zagadnieniami związanymi z polityką regionalną i lokalną.

Klaudia Peszat, absolwentka studiów doktoranckich na Wydziale Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego, przygotowuje rozprawę doktorską na temat inteligentnych specjalizacji regionów Polski Wschodniej. Od 2011 roku partner w firmie Geoprofit (mail: k.peszat@geoprofit.eu).

Łukasz Sykała, magister, absolwent geografii oraz zarządzania w sektorze publicznym na Uniwersytecie Jagiellońskim, swoje zainteresowania badawcze koncentruje przede wszystkim na problematyce skuteczności i efektywności polityki rozwoju regionalnego i lokalnego.

Agnieszka Świgost, magister, absolwentka geografii na Uniwersytecie Jagiellońskim, interesuje się rozwojem regionalnym i lokalnym oraz zagadnieniami społecznymi, takimi jak deprywacja społeczna czy partycypacja.

Krzysztof Wiedermann, doktor, pracownik Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, specjalizuje się w problematyce rozwoju regionalnego i lokalnego oraz geografii przemysłu.